

Menneske eller dyr?

Af Peter Sandøe, Københavns Universitet, Det Biovidenskabelige Fakultet

Skellet mellem mennesker og dyr er under pres – fra biologien og fra etikken.

Set fra en biologisk synsvinkel er mennesket bare en dyreart blandt andre: Vi er lige som andre dyrearter blevet til gennem en biologisk evolution. Vores krop er en organisme, som kan studeres og forstås på helt samme måde, som man studerer og forstår andre organismer. Det er højst nogle få procents forskel i genernes sammensætning, som adskiller mennesket fra visse dyrearter. Og når det drejer sig om evnen til at føle og tænke, så findes lignende evner også hos en række af de andre dyr. Således bliver basal psykologisk forskning udført på dyr, og dyr anvendes i rigt mål som modeller ved udforskningen af smerte og psykiske lidelser hos mennesker.

Set fra en etisk synsvinkel er mennesket derimod ikke bare en dyreart blandt andre. Vi lever i en kultur, hvor skellet mellem mennesker og dyr tillægges helt afgørende etisk betydning. Dette afspejles også klart i vores lovgivning: Dyr kan ejes og sælges. Dyr kan bruges til belastende forsøg, som ikke kommer de involverede dyr selv til gode. Raske unge dyr kan aflives, slagtes og jages. Ingen af disse ting tillades, når det drejer sig om mennesker. Dette er sikret via rettigheder, som håndhæves på tværs af grænser og national lovgivning.

Det er ikke alle, som er enige i, at det skarpe etiske skel mellem mennesker og dyr kan forsvares. En række filosoffer, begyndende med englænderen Jeremy Bentham i slutningen af 1700-tallet, har forsøgt at udfordre og undergrave dette skel. Det vigtigste redskab for denne undergravende filosofiske virksomhed har været det såkaldte argument baseret på grænsetilfælde:

Man beder tilhængerne af et skarpt etisk skel mellem mennesker og dyr om at fortælle, hvilken forskel mellem mennesker og dyr, de bygger deres skel på. Her kommer så forskellige kandidater: evnen til at tænke abstrakte tanker, evnen til at tale ... For hver kandidat peger udfordrerne på mennesker, som i henseende til den pågældende evne er dårligere stillet end mange dyr. Fx findes der mentalt retarderede mennesker, som i henseende til at tænke eller kommunikere vil klare sig langt dårligere end mange dyr. Hvis de pågældende mennesker skal ind varmen etisk set, vil det i følge udfordrerne være vilkårligt ikke også at lukke en del dyr ind.

Konfronteret med dette argument, vil nogle tilhængere af den eksisterende etiske orden måske vælge at sætte foden i jorden og sige, at et dyr er et dyr, og et menneske er et menneske. Men det skal de nu ikke være så sikre på. I stigende grad arbejdes der i forskningsmæssig sammenhæng med at blande dyr og mennesker. Fx har der i forbindelse med forskning i stamceller været udført forsøg, hvor man har ladet menneskelige celler udvikle sig i et dyreæg.

Denne mulighed for at skabe blandinger mellem mennesker og dyr er temaet for en redegørelse, Det Etske Råd og Det Dyreetisk Råd sammen præsenterede den 23. oktober 2007. I forlængelse heraf blev der lagt op til en diskussion af lovgivningen vedrørende forskning i mennesker og dyr. Menneskers og dyrs etiske status blev også drøftet. Det store spørgsmål er her, om man kan fastholde, at der er et klart etisk skel mellem mennesker og dyr – på trods af at den biologiske grænse flyder.